

הלכות המועדים אליבא דשמואל

אסופת פסקי הלכה ממשנתו של רבינו
מרן הגאון רבי שמואל אויערבאך זצוק"ל
מלוקט מספריו ומכתיו"ק
מהנדפס בשמו בשאר ספרים ומכתבי תלמידיו
ונוסף עליהם מו"מ מגדולי הפוסקים

נלקט, נערך ונסדר ע"י
יעקב בהג"ר יוסף מנחם שליט"א ליינר

מהדורת ביעלאווא

עיה"ק ירושלים תובכ"א
אדר תש"פ

התודה והברכה

לכל התלמידי חכמים שליט"א
מתלמידי רבינו זצ"ל
שהואילו להמציא לנו את רשימותיהם
היקרות מרבינו זצ"ל

ומכאן תצא הקריאה
לשאר כל מי אשר אלה לו
להואיל לשולחם ג"כ
למען נוכל לזכות בהם את הרבים
וזכות רבינו זצ"ל תעמוד לו.

© כל הזכויות שמורות

בכל עניני הספר
ניתן לפנות ליעקב ליינר
052-7170601
7137257@gmail.com

מהדורת ביעלאווא

לעילוי נשמת

הגה"צ מוה"ר נחום הכהן שלאף
בן הרב יחזקאל דוד הכהן זצוק"ל
אבד"ק ביעלאווא יצ"ו
שבק חיים לכל חי כ"ה אייר תשל"ו לפ"ק

הרבנית רייזיל ע"ה
בת הגה"צ מוה"ר חיים פינטער זצוק"ל
אב"ד דק"ק בוקאווסק יצ"ו
שבקת חיים לכל חי ט"ז אב תשמ"ט לפ"ק

הגה"צ מוה"ר רפאל דוד אויערבאך
בן הג"ר חיים יהודה לייב זצ"ל
ראש ישיבת שער השמים
שבק חיים לכל חי כ"ד מרחשון תשמ"ח לפ"ק

הרבנית תמר ליבא ע"ה
בת הרה"צ מוה"ר פנחס אליעזר הכהן פקשר זצ"ל
שבקת חיים לכל חי כ"ה מרחשון תשס"ג לפ"ק

הקדוש אהרן מאיר אויערבאך
בן הרה"צ מוה"ר רפאל דוד הי"ד
נרצח ע"י זדים ארורים ביום כ"ז מרחשון תשל"ח לפ"ק

הרבנית בת שבע ע"ה
בת הרה"צ מוה"ר רפאל דוד אויערבאך זצ"ל
שבקת חיים לכל חי י"ט תמוז תשע"ט לפ"ק

הרב הגאון מוה"ר שרגא פייוויל פערלבערגער
בן ר' שלום שכנא זצ"ל
נלב"ע ז' אלול תשנ"ד לפ"ק

הרבנית חיה מלכה ע"ה
בת הגה"צ מוה"ר נחום הכהן שלאף זצ"ל
אבד"ק ביעלאווא
נלב"ע כ"ב מרחשון תשע"ב לפ"ק

ת. נ. צ. ב. ה.
הונצח ע"י

הגאון רבי יחזקאל דוד הכהן שלאף שליט"א
אבד"ק ביעלאווא, לאנדאן יצ"ו

ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם

לעילוי נשמות

הר"ר חיים ברוך ב"ר דב הורניר זצ"ל
נלב"ע מו' כסלו תש"ס

ומרת מלכה ב"ר יהודה הורניר ע"ה
נלב"ע כח' אייר תשע"ג

ובני משפחתם שנספו בשואה

ת. נ. צ. ב. ה.

הוקדש ע"י בתם וחתנם ר' מיכאל ואוולין לוי שיחיו
זכות התורה ולומדיה תעמוד להם ולב"ב בכל אשר יפנו
לראות ברכה בעמלם בטוב ובנעימים כל הימים

Rabbi Ezriel Auerbach

Bayit Vegan, Jerusalem

רחל כהן הייתה

חרב עזריאל אויערבאך

בית וגן, ירושלים ת"ו

בְּרַחֲמֵי שְׁמֵי שְׁמֵי אֱלֹהֵינוּ הַגָּדוֹל
 בְּקִשְׁתְּךָ יְיָ וּבְחַמְלֶךָ הַגָּדוֹל
 יִצְרָךְ אֵלֶיךָ כִּיּוֹן מֵלֶכְךָ בִּיבְרָכְךָ וְעַל
 עֵינֶיךָ וְעַל קִיבְלֶךָ וְעַל כָּל
 אֲמוֹת עַמְּךָ הַגָּדוֹל שֶׁלֹא אֵין בְּעַל יְדֵיךָ
 שְׂמוֹתָ בְּחַיִּים וּבְיוֹדֶךָ וּבְעֵינֶיךָ
 שֶׁ-וְעַל עֵינֶיךָ וְעַל אֲזְנוֹתֶיךָ
 בְּכִי בְּכֹחַ אֱלֹהֵינוּ .
 בְּכִי אֱלֹהֵינוּ שְׁמֵי שְׁמֵי
 הַגָּדוֹל הַגָּדוֹל הַגָּדוֹל .

208.15.15.15

ברכת שמים מעל

יחולו על
הגאון רבי יוסף פטרוף שליט"א
ראש ישיבת "מעלות התורה"

אשר העמיד לרשותי
בחפץ לב את האוצר העצום
של כתבי וחיבורי רבינו ז"ל
הספונים עדיין בכת"י

הגאון רבי אליהו וינר שליט"א

אקדמת מילין

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה ז"ל היה זקן ויושב כל ימיו בישיבה מרביץ תורה בעומק השמועות בסדר הלימוד המקובל בישיבות וכנודע לכל בית ישראל, ובד בבד היה רבינו ז"ל איש ההלכה, ותחילת גידולי הקודש של רבינו ז"ל בבית אביו גאון ישראל מרנא ורבנא הגרש"ז ז"ל אשר מביתו יצאה הוראה לכל בית ישראל, וכל ימיו של רבינו ז"ל היה סמוך על שלחן המלך שלמה ז"ל והיו נו"נ בהלכה דבר יום ביומו, וכמעט בכל דבר וענין היה שגור בפיו, אבא ז"ל היה אומר כך והיה אומר כך, ובכל דבר הלכה היה לו מו"מ ונדון עם אביו הגדול ז"ל, ומטל ילדותו היה נכנס ויוצא אצל גאוני ומורי ההוראה ז"ל שבירושלים של מעלה, [ומן המפורסמות עוצם קרבתו אצל מרן שר התורה מטשעבין זיע"א אשר לא זו מחבבו כאב את בנו, ואמר רבינו שמרן ז"ל קרבו לגאוני ואדירי גליציא השו"מ הבית יצחק ודעמייהו ואכהמ"ל], וכל תשו' וספרי הראשונים ואחרונים גם בחלקי ההלכה היו שגורים בפיו בתלי תלים של הלכות, וידוע ומפורסם אשר רבים מגדולי וזקני תלמידיו יושבים בד"א של הלכה ומורים ובאים בכל מקצועות התורה מכחו ומכח תורתו, וחדשים לבקרים אשר גדולי ההוראה תלמידיו המובהקים היו נכנסים לפניו ודנים לפניו בכל ספיקותיהם בעניני הלכה, ורבות שמענו מהם [בחיי חיותו של רבינו ז"ל] שלא היה אפשר לעמוד בפניו מפני תוכחתו שהיה תובע על כל נעלם למה לא הביאו ודנו ממקום זה וממקום אחר וכנודע לכל באי היכלו, ומהם ששמשו לפניו ממש בעניני יורה דעה במראות וכו', ומהם בעניני אבה"ע וחז"מ.

וכמעט כל ימיו אשר יגע והרביץ תורה בעומק הסוגיות ללמד תורה לעמו ישראל לתלמידיו אהוביו כבניו זקנים עם נערים [היו כולם יושבים לפניו לשמוע בצמא דבריו צורבים ות"ח תלמידים ותיקים], יחד עם זאת היה גם ראשו ורובו שקוע בענינים וסוגיות אחרות, בדרך כלל דברים הנוגעים יותר להלכה ולדינא בכל מקצועות התורה, ואלו הם כתביו אשר ערך ואשר העלה בבירור אחר בירור וצירוף אחר צירוף ביגיעה נוראה לבלי תכלית.

ורבינו ז"ל היה רב רבנן גם בדבר ה' זו הלכה והוראה אלא שהוא ז"ל היה מיראי הוראה בתכלית, ופעמים רבות ראינו בעינינו שקרא לגדולי ולקטני תלמידיו והטיל עליהם להורות בספיקות שבאו לפניו והוא לא רצה להורות בהם, ובענותנותו הנוראה אשר

אין לתאר ואין לשער הטיל את אדרת ההוראה על תלמידיו קטנים עם הגדולים, וכ"פ שהתערב בנדון בצדדים וצידי צדדים מכמה מקורות אשר כל סתים גליא ליה, אבל מיד משך ידיה וקיבל דברי המורים, אשרי עין ראתה עקב ענוה יראת ה', וכלל הדברים שלא רצה ליטול על עצמו את עול ההוראה למעשה ממש, אבל הן כל ראתה עינינו אשר גם בעומק שיעורי העיון עמוק עמוק מי ימצאנו, כמעט בכל שמועה וסוגיא היה חותר ובא לנקודת ההלכה והנפק"מ העולה מעומק השמועות ושיטות הראשונים, ולא נכנס כ"כ לפרטי המציאות בבחינת ההלכה למעשה בפועל ממש, אבל היה מחזר על נפק"מ לדינא היוצאות מכל שמועה ושמועה בשיטות הראשונים, והיה בוחן ומלבן וחוזר ומשנן דק מן הדק, וזה היה עיקר לימודו שהדברים יהיו לדינא ולהלכתא [בדרך הלימוד].

ואחשבה שמן הסיבות שהיה בורח כ"כ מעול ההוראה למעשה, באשר היה ליבו רחב כאולם ולעולם לא נחה דעתו מלפשפש ולמשמש בכל דבר וענין והיה קשה בעיניו ההכרעה בלא ספק כלל, ופעם חזר ממרן הגריש"א ז"ל ודיבר מכמה הוראות שעלו על שלחן מלכים ואשר דן עימו בזה [בעניני שביעית וכו'], וכמה דברים אשר דעתו ז"ל היה נוטה קצת מהכרעת מרן הגריש"א ז"ל והיפך בדברים לכאן ולכאן, וא"ל שנפלאות בעיניו על תקיפות ועוז דעתו של מרן ז"ל וכי ודאי גם הוא יודע שיש לצדד גם לאידך גיסא, ואמר שזה כח ההוראה למעשה להתבצר ולהורות כפי נטיית ליבו ודעתו וכפי שיוורוהו מן השמים, וכמו שאמרו ז"ל בעירובין אי דייקני כולי האי לא תנינן, ואמר בענותנותו מה אעשה לי קשה הדבר, ברם בשעה דחיקא במקום שאין איש ואין הזמן גרמא לימלט ע"כ היה נכנס להורות ביד חזקה בעוז ובגבורה בקלין וחמורין, וכדרכו וכשיטתו בקודש ז"ל כל שא"א לעשותה ע"י אחרים אי אתה בן חורין ליבטל הימנה, וזאת ראינו אצל רבינו ז"ל בהרבה פרטי הלכות ודינים היוצאים משיטת התלמוד שהיה נוהג לעצמו כפי שעלה בידו מעומק שיטות הש"ס והראשונים ובתורת אדונינו הגר"א, ואזכרה אשר פעם דן לפניו ת"ח אחד מתלמידיו את אשר עלה לו בלימוד הסוגיא [בצורת ההשתחווייה דשמונ"ע] והורה לו למיעבד כפי שעלה לו מהגמ' והראשונים [לאחר העמל והיגיעה כראוי וכנכון], ואמר אז דבהלכות כאלו אשר אין בהם פריצת גדר שגדרו ראשונים וכיוצ"ב, אם לומדים בעומק העיון ודאי ראוי לנהוג כפי שעלה בידינו וזה עיקר הלימוד ללמוד ולעשות אליבא דהלכתא ממש, והיה מעורר ומדרבן מתלמידיו כבניו אשר יש להם דעת נוטה בהלכה ליתן להם עוז וגבורה אני בינה לי גבורה לדון ולהורות, מהם להורות דעה ומהם לעמוד בשער המשפט ובארחות החיים כל אחד כנטיית דעתו וליבו, אשר רוח מבינתו של רבינו ז"ל יעבור לכוון ולהעמיד כל אחד בקרן אורה דיליה, ואף גם זאת מאוד היה חביב בעיני תלמידיו אשר אחזו דרך הקודש להרביץ תורה בשיבות ולהעמיד תלמידים, וכד בדיחא דעתיה של

רבינו ז"ל היה אומר נו לא כולם מורי הוראה בעלי הלכה אלא יש גם מרביצי תורה ותופסי ישיבות, ומונה והולך תלמידיו האהובים שיחי' אשר היו חקוקים על ליבו הטהור, [כמדו' מעולם לא קרא לתלמידיו בניו בשם תלמיד, פעם סח שמרן הרעק"א לא כתב בתשובתיו לתלמידיו בשם תלמיד, ורבינו ז"ל היתה נפשו שפלה בעיניו ממש בבחינת נבזה בעיניו נמאס, והיה מכבד לכל מי שנדמה לו כת"ח גם לרבות קטני תלמידיו, ומרגלא בפומיה בדרך צחות דברי התוס' בנדה י"ד ב' דרבי בזקנותו נתחכם יותר מרביה רבי יוסי]. וכזכרנו זאת יאמר עוד כמה הוקיר רבינו העריץ והעריץ תלמידים כבנים ותלמידי חכמים שנשאם ליבם לקבל עליהם עול תורה שבתי בבית ה' כל ימי חייהם בעמל התורה לברורי שמעתתא בלא לקבל עליהם איזה משרה וכיוצ"ב, והיה מנשאן ומרוממן ומתכבד בהם וכמעט בטל לפנייהם מפני כבודן, ומרן החזו"א ז"ל היה לו לנס ולמופת בדרך זו י"לכו בה, ושמעתי מניה באחרית ימיו בענוה יתירה שאמר באנחה, "אני לא זכיתי לזה, ומה אעשה אף פעם לא עשיתי מה שרציתי אלא מה שחשבתי שצריך לעשות".

ואהא בעוונותינו הרבים נפלה עטרת ראשינו בהעלות הענן עמוד האש מרן רבינו הקדוש הגאון החסיד ז"ל ביום המר והנמהר תשעה לחודש אדר תשע"ח, ויתומים היינו ואין אב, והמוני בית ישראל מתאווים לאורו ואומרים מי ישקינו מים מבור מימיו הנאמנים מבית לחמו לחמה של תורה, ולבד מעמקי שמועותיו וכתביו שיצאו ושייצאו לאור עולם, מתרפקים על הליכותיו הליכות מלכי בקודש, וכמהים ומצפים לאחוז קצות דרכיו והלכותיו ושמועותיו בדבר ה' זו הלכה, ובפרט בהלכות הנהוגות ויום אותן ידרושון.

ותיתי ליה להרב הגאון המופלא ר' יעקב ליינר שליט"א אשר מעת נעלה הענן נשאו ליבו לכנס שמועות והלכות דנפקי מרבינו ז"ל, מכתבי יד קדשו של רבינו ז"ל הגלויים ושאינן גלויים, ומכתבי תלמידיו, ואשר נשמעו מפומיה ז"ל, ומפי ת"ח נאמנים תלמידיו ובאי היכלו, לערוך אותם ולהעלותן על שלחן מלכים, בטו"ט בסדר נכון ובבהירות נפלאה, ונפשו אוותה ויעש עשות ספרים רבים וקונטרסים "אליבא דשמואל" כידוע וכמפורסם, וכמה יגיעות יגע ועמל שיהיו הדברים נאמנים ומיושרים ויוצאים ממקורם מקור טהור, לידע ולהבחין דעת תורה ודעת נוטה של רבינו הגדול ז"ל בהליכות עולם, ועתה זכינו לאור חדש אשר מכונס ומסדר הכל למקום אחד "אליבא דשמואל" בהלכות שבת ומועדים וע"ס השו"ע, ויהיו הדברים ערוכים ושמורים להשקות בית ישראל מתורת רבינו ז"ל, וישר כחו וחילו וכה יתן ה' וכה יוסיף לדלות ולהשקות מתורת רבינו ז"ל וזכות רבינו זע"א תעמוד לו ולביתו לעולמים בכל מכל כל.

כה דברי קטן התלמידים אשר יצק מעט מים על ידו, אליהו.

תוכן השערים

יום טוב	א
ראש השנה	נט
עשרת ימי תשובה	צח
יום הכיפורים	קז
סוכות	קכא
ארבע מינים	רג
שמחת תורה	רכד
חנוכה	רלה
פורים	שכה
פסח	שעא
ספירת העומר	תעה
בין המצרים	תפב

תוכן הענינים

יום טוב

נר של יום טוב

- א..... ברכת נרות יו"ט
- ה..... ברכת שהחיינו בהדלקת נרות יו"ט
- ו..... זמן הדלקת הנרות בערב יו"ט
- ח..... נר של יו"ט שכבה
- יא..... כיבוי ביו"ט לצורך אוכל נפש
- טו..... הכנת פתיל צף ביו"ט
- יז..... הסרת שאריות שעוה מהפמוטות ביו"ט

מצוות היום

- יט..... שמחה ביו"ט
- כד..... סעודה ביו"ט בלא סעד בלילה
- כז..... קידושא רבה ביו"ט
- ל..... חציו לכם
- לב..... לימוד אבילות ברגל
- לד..... יו"ט שחל במוצ"ש

מוקצה ביו"ט

- לו..... טלטול מוצרי חשמל ביו"ט
- לז..... טלטול עצים להסקה

בישול ביו"ט

- לח..... בישול ביו"ט בדבר שהוא צורך אכילה
- מ..... בישול מיו"ט ראשון ליו"ט אחרון
- מג..... בישול מיו"ט לשבת

שימוש במים חמים מבוילר ביו"ט.....מז
הנמכת האש ביו"ט.....מט

יו"ט שני

יו"ט שני במי שדעתו לחזור.....נ
מילה ביו"ט שני בחו"ל.....נד

חול המועד

תיקון דוד שמש בחול המועד.....נז

ראש השנה

הלכות תקיעת שופר - כתבי רבינו זצ"ל

שיעור הפסק בין שברים לתרועה.....נמ

בשי' החזו"א דיש להפסיק פחות מכדי נשימה ♦ בדעת החזו"א
דנשימה אחת צריך דוקא כח אחד בלא הפסק ♦ נשימה אחת -
במריע מתוך השבר ♦ להלכה - יש לעשות כהמשנ"ב וכהחזו"א
♦ לשי' דבעי' ב' נשימות בעוצר נשימתו

שברים.....סה

הפסיק תוך השברים פחות מכדי נשימה ♦ בדעת הראב"ד
והרשב"א דשיעור תקיעה גם בתר"ת ט' טרומטין ♦ באיזה אופן
יעשה השברים - כעין ג' קולות או כעין ב' ♦ צורת קולות
השברים ♦ שמיעת קול השבר כמו בתקיעה מתחילה ועד סוף

תקיעות שנעשו עם קול פסול.....סט

טעה והתחיל התרועה תוך השברים ♦ בנתקל תוך התקיעה
והתרועה והתחיל קול אחר ♦ הפסיק בשתיקה אחר השברים
ואח"כ המשיך ♦ האריך בשברים ובתרועה ובמנהגן של ישראל

תענית בערב ראש השנה.....עג

ברכת תקיעת שופר למי שאיחר לבוא.....עד

דין המקריא לתוקע.....עז

חזרת הש"ץ בר"ה.....	עט
אמירת הפיוטים בר"ה.....	פא
בכיה בר"ה.....	פג
בקשות פרטיות בר"ה.....	פה
מחיצה סביב הבימה של החזן בימים נוראים.....	צ
סעודת ברית מילה בר"ה.....	צד
שכר שבת בחזנין ותוקעין.....	צה

עשרת ימי תשובה

פת עכו"ם.....	צה
בקשת מחילה מחבירו.....	צט
תשובה ווידוי.....	קא
תשובה על שוגג בדרבנן.....	קג

יום הכיפורים

טבילה בערב יום כיפור.....	קז
יציאה בנעלי בית ביום כיפור.....	קיא
ברכת שעשה לי כל צרכי ביום כיפור.....	קיג
נטילת משככי כאבים בתענית.....	קטו
זמן תפילת נעילה.....	קיז

חג הסוכות

הסוכה

סוכה תחת חבלי כביסה.....	קכא
סוכה תחת אילן מעל כ' אמה.....	קכו
דפנות סוכה מבד.....	קכח
דפנות סוכה על מעקה.....	קלב

עשיית הסוכה לשם צל.....	קלד
הכשר סוכה בשבת.....	קלט
הכשר סוכה בשבת ע"י לבוד	קמב
סיכוך ביו"ט ע"י נכרי	קמוה
העושה סוכה בראש הגג שמצויה רוח חזקה.....	קמוז
סכך ממחצלת של קנים.....	קמח
סכך הנשאר כל השנה תחת הרעפים.....	קנא
מעמיד דמעמיד.....	קנג
שינה תחת אויר בסכך פחות מג'.....	קנו
קדושת סוכת גנב"ך.....	קנה
סוכה שישב בה פעם אחת.....	קס
איסור הנאה מעצי סוכה.....	קסב
פח תקרה יורד וסותם.....	קסה
עירובי חצירות בשבת סוכות.....	קסו

ישיבת סוכה

מצוות אכילה בסוכה ביו"ט ראשון.....	קסח
ישיבה בסוכה כל שבעה.....	קעא
ישיבה בסוכה בעת ירידת גשמים כל שבעה.....	קעד
ישיבת סוכה בלא כוונה.....	קפה
מצטער מחמת חום בסוכה.....	קפ
מצטער מישיבת אחרים בסוכה.....	קפב
פורע חובו בסוכה.....	קפה
נשים בסוכה.....	קפז
שינה בבית הכנסת מחוץ לסוכה.....	קפט
שלחנו מחוץ לסוכה.....	קצא
תשבו כעין תדורו.....	קצב

נוי סוכה

נוי סוכה.....	קצד
---------------	-----

טלטול נוי סוכה.....קצו
הסרת נוי סוכה בחול המועד.....קצט
נוי סוכה בשביעית.....רא

ארבע מינים

אתרוג ללא פיטם.....רג
אתרוג תימני.....רו
איסור הנאה מהדס.....רח
הוצאה ביו"ט כמה אתרוגים ליטלם מספק.....ריא
נטילת לולב כל שבעה בירושלים בזמן הזה.....ריב
נטילת לולב למי שגבס בידו.....ריד
הפיכת האתרוג בשעת הברכה.....רטז
ספק אם נטל לולב.....ריח
קדימת האתרוג שאינו מהודר למהודר.....רכ
דיני חושן משפט בד' מיני וסוכה.....רכב

שמחת תורה

פריסת טלית על החתן בשמחת תורה.....רכד
ישיבה בשמחת תורה בפני ספר תורה.....רכו
קריאת פרשת וזאת הברכה שמו"ת.....רלב
מנהגי שמחת תורה.....רלד

חנוכה

מהדרין

חובת הידור בחנוכה.....רלה
הידור לאחר המצוה.....רלז
מהדרין מן המהדרין.....רלט
קדימת בעל הבית בהדלקה.....רמא
אשה בהדלקת נ"ח.....רמו

אכסנאי שמדליקין עליו בביתו.....רמח

מקום ההדלקה

מקום ההדלקה בימינו.....רנ
המדליק בפתח החצר ובחלון היכן יברך.....רנד
הדלקה בתוך הבית בימינו.....רנח
מזוזה בצורת הפתח לחנוכה.....רס
טפח הסמוך לפתח.....רסג
מקום הדלקת בחורי ישיבות.....רסה
השתתפות בפרוטה בבחורי ישיבות.....רסט
מקום ההדלקה באין עוברין ושבין.....רעא
שוכר המחויב לצאת מביתו.....ערב
הדלקה בבית האסורים.....רעד
חתן ביום חופתו בחנוכה.....רעו
הדלקת נר השמש במדליק בחוץ.....רעה
ברכת ההדלקה ע"י אחר בבית כנסת.....רפ

הדלקה בחלון

צד ההדלקה בחלון.....רפב
מקום הנחת מנורת חנוכה בחלון.....רפד
סדר ההדלקה בחלון.....רפה
הדלקה בחלון בית הכסא.....רפז
מונע משכנו מקום הדלקת נ"ח.....רפט

זמן ההדלקה

זמן ההדלקה.....רצ
זמן הדלקת נ"ח במוצ"ש להנוהגים כר"ת.....רצד

במה מדליקין

לכם בנרות חנוכה.....רצו
נר שבת וחנוכה מחשמל.....רחצ

שמן זית להדלקה.....שא
שמן גזול שנתערבב בשמנו.....דש
הדלקה בעששית.....שו
שליח עכו"ם להדלקת נ"ח.....שח
הדלקה מפני החשד בכבתה.....שט

נרות חנוכה בשבת

הקצאה בנר חנוכה.....שיא
נר חנוכה התלוי על הדלת.....שיג
טלטול מנורת חנוכה בשבת לאחר שכבו הנרות.....שיד

הלל והודאה

שמוחה בחנוכה.....שיז
הלל בבית האבל.....שכ
הספד למחזיק תורה בחנוכה.....שכב

פורים

פרו ומוקף בן יומו.....שכה

בן כרך שהלך לעיר בליל י"ד ונתעכב עד תחילת היום ♦ ב"כ שדעתו לחזור לדרך בליל י"ד ♦ ב"כ שנודע לו לפני כניסת י"ד דמוכרח להתעכב בעיר ♦ קבע מדעתו להתעכב בעיר אחר צאה"כ ♦ ב"כ שבא לעיר ע"מ לחזור בליל י"ד ונתעכב שלא מרצונו ♦ ב"כ שבא לעיר ע"מ לחזור ומתעצל לחזור ♦ יצא מביתו בכרך באונס גמור ♦ באינו יכול להכנס לדרך ובאם היה בכרך היה עוזב ♦ באינו יכול להכנס לדרך, אך אם היה בכרך היה נשאר ♦ בדעתו לחזור לדרך והתברר שאינו יכול ♦ דעתו לחזור בטעות ♦ בהגיע לעיר בטעות ♦ טעה בעיר ודעתו לחזור לדרך ♦ דעתו היה להיות בעיר וחזר קודם תחילת היום די"ד ♦ מתחרט שבא לעיר ונשאר שם ♦ מתחרט שבא לעיר ורץ לדרך ולא הספיק ♦ דעתו להיות בעיר לאחר צאה"כ ונמלך ונאנס ♦ נמלך לחזור לדרך קודם צאה"כ ♦ בדעתו לחזור לדרך קודם צאה"כ ♦ ב"כ שהלך לעיר ע"מ לילך לדרך אחר ♦ ב"כ שהלך לעיר ע"מ לחזור בליל י"ד ודעתו לעזוב כרכו לגמרי לאחר ט"ו ונתעכב ♦ ב"כ שעוזב לגמרי כרכו והלך לעיר בליל י"ד ודעתו לילך משם לדרך ♦ יצא מכרכו לעיר ע"מ

לילך לעיר אחרת ♦ ב"כ שהגיע לעיר ע"מ להתעכב ב"ד, ובלילה חזר לכרך, ושוב חזר לעיר ♦ ב"כ שהלך לעיר בליל י"ד ומסופק אם יחזור לפני תחילת היום ♦ ב"כ שהלך לעיר בליל ט"ו ♦ בן עיר שהלך לכרך בליל י"ד ♦ ב"ע שהלך לכרך בליל י"ד ע"מ להתעכב לט"ו ונמלך ♦ ב"ע שהלך לכרך בליל י"ד ע"מ להתעכב לט"ו ונמלך אחרי תחילת י"ד ♦ ב"ע שדעתו בהיותו בכרך בתחילת י"ד לחזור לעירו ♦ ב"ע שהגיע לכרך ובליל ט"ו נמלך ♦ ב"ע שדעתו לצאת לכרך בליל י"ד ונתעכב בעיר

שיטת החזון איש בפרוץ ומוקף בן יומו.....שלה

תחילת ליל י"ד וט"ו קובע ♦ ב"כ שהלך לעיר ודעתו להתעכב ושוב חזר לכרכו ♦ ב"כ שהיה בעיר וחזר לכרכו קודם ליל ט"ו ♦ ב"ע שיצא לכרך ודעתו להתעכב עד ט"ו ♦ ב"ע שיצא לכרך ודעתו לחזור לעירו קודם ט"ו ♦ ב"כ שהלך לעיר ובתחילת י"ד מסופק אם יתעכב ♦ ב"ע שיצא חובת קריאה בעיר וחזר לכרך

קביעת בן עיר ובן כרך לכל השנה.....שלו

הקדמה – המתעכב זמן מרובה ועתיד לחזור למקומו ♦ המתעכב באונס וע"כ אין דעתו לחזור ♦ כל שיצא מביתו לפחות מל' יום דינו כ'בן יומו' ♦ ביצא מביתו לפחות מ"ב חודש ♦ ב"כ שמתעכב בעיר י"ב חודש ובי"ד שוהה בכרך ע"מ לחזור בט"ו ♦ ב"כ שנכנס לעיר ע"מ לחזור בליל י"ד ונתעכב לזמן מרובה

פרוץ ומוקף ממדינה למדינה.....שמ

פרוץ שקרא בי"ד והלך ליבשה אחרת שהוא תחילת י"ד ♦ ביצא ליבשת דשם הוא ט"ו ועתיד לחזור למקומו בי"ד ♦ במתעכב בליל י"ד ע"ד לחזור ליבשתו בט"ו ♦ יצא בי"ג ליבשה דשם ט"ו ועתיד לחזור ליבשתו בי"ד ♦ יצא ליבשת דשם ט"ו ונמלך לחזור ליבשתו ♦ ביצא יד"ח בי"ד ועבר ליבשת דשם י"ד ♦ בן כרך שהלך ליבשה אחרת בעיר

זמן קריאת חולכי מדברות.....שדמ

ב"ע שיצא מעירו ודעת להגיע לעיר אחרת ♦ ב"כ הנמצא במדבר בי"ד ♦ ב"כ הנמצא במדבר ודעתו לחזור בליל ט"ו לכרכו ♦ דעתו ביציאתו לחזור לכרכו בט"ו ונתעכב במדבר בע"כ ♦ הפליג הרבה במדבר ♦ חולכי מדברות דוקא בשוהים זמן מסוים לאחר הפורים ♦ המטיילים ממקום למקום ♦ יצא מכרכו לטייל ואינו מתעכב בשום מקום אפי' ליומו ♦ עיר שאין בה ישראל ♦ חומה שעשוואה עכו"ם ♦ הקיפוה ישראל בקדושת ירושלים ♦ בעזב כרכו ונודד ממקום למקום

הלכות קריאת המגילה

קריאת המגילה בבני ברק בט"ו.....שזמט
איסור אכילה קודם קריאת המגילה.....שנד
קריאת המגילה ליחיד.....שנו
קריאת המגילה ברוב עם.....שנח
הוראות רבינו זצ"ל בקריאת המגילה.....שס
נוסח המגילה.....שסא

ענינים

הנהגת העולה לתורה בפרשת זכור.....שסג
קריאת פרשת זכור.....שסו
בן כרך בי"ד להוציא אחרים ידי חובה.....שסז
שליח במשלוח מנות.....שסט
שיכור בהוראת דין דרבנן.....שע

פסח

איסור חמץ

חמץ של ישראל ברשות אחר.....שעא
ישראל שהפקיד חמצו אצל נכרי.....שעו
מכירת חמץ שלא מדעת הבעלים.....שעה
מכירת חמץ.....שפב
מתעסק בבל יראה.....שפו
בדיקת חמץ קודם זמנה.....שפח
בדיקת חמץ לבחורי ישיבה.....שצב

ערב פסח

שואלין ודורשין בהלכות הפסח.....שצו
הגעלת כלי פלסטיק.....שצח
גדר יו"ט של ערב פסח.....ת
אכילת מצה בזמן תוספת יו"ט להגר"א.....תג

ערב פסח שחל בשבת.....תו
סעודה שלישית בשבת שחל בערב פסח.....תח
פסח שחל בשבת.....תט

מצה ומרור

מצות מכונה.....תיא
מצות מצוה.....תיג
מצה שרויה.....תטז
עשיית מצה לשמה.....טיט
מצה לשמה שנתערבה בלא לשמה.....תכ
שיעור כזית מצה.....תכב
מצות אכילה מרור.....תכג
בדיקת מרור מתולעים.....תכה

ליל הסדר

ד' כוסות למי שהיין מזיקו.....תכח
נשפך חלק מהכוס בד' כוסות.....תלב
מצות הסיבה.....תלה
הסיבה באכילת קרבן פסח.....תלח
זמן חצות לענין אכילת אפיקומן.....תמא
מנהג חטיפת האפיקומן.....תמו
אכל אחרי אפיקומן.....תמט
בירך ברכת המזון ונזכר שלא היסב.....תנב
הלל בליל פסח לשי' הגר"א.....תנג

ימי הפסח

קיום מצות מצה כל שבעה לשי' הגר"א.....תנד
הזכיר חג הפסח בתפילה.....תנה
ברכה מעין שלש.....תנט
סינון מי השתיה בפסח.....תסא
עליה לרגל בזמן הזה בלילה.....תסג
הקבלת פני רבו ברגל.....תסה
תגלחת לקטן בחול המועד פסח.....תסז

הספד למחזיק תורה בחודש ניסן.....תסט

שביעי של פסח

ברכת שעשה ניסים בשביעי של פסח.....תעב

לבישת בגדי יו"ט בשבת שאחר שביעי של פסח.....תעד

ספירת העומר

קטן שהגדיל בספירת העומר.....תעה

השיב לחבירו מנין הימים לספירת העומר.....תפא

בין המצרים

הוראת נגינה בשלושת השבועות.....תפב

טבילה במקוה בתשעת הימים.....תפה

בגדי שבת בשבת חזון.....תפט

הפטרת שבת חזון בניגון איכה.....תצד

הבדלה במוצאי תשעה באב כשחל ביום א'.....תצו

הכנה בשבת לצום תשעה באב.....תצח

הרמת קול ב'אלי ציון ועריה'.....תק

יום טוב

ברכת הדלקת הנר ביו"ט

"הדלקת נר בשבת חובה" (גמ' שבת כה, ב). והנה בנוגע להדלקת נרות ביום טוב, לא מצינו בחז"ל במפורש חיוב הדלקת נרות. גם אצל הגאונים והרבה ראשונים כמו הרמב"ם והטור לא מוזכר כלל חיוב הדלקת נרות יו"ט.

ובמושב זקנים לבעלי התוס' (ויקרא כד, ב) כתב דנהגו האשכנזים לברך על הדלקת נר ביו"ט כמו בשבת, אבל גאוני צרפת פסקו דאין לברך ביו"ט על הדלקת הנר, דבשבת החובה להדליק משום שלום בית, א"כ ביו"ט שיכולים להדליק אין לברך דאין צריך שלום בית, ע"כ. וכן בארחות חיים מלוניל (הל' יו"ט אות א) כתב שי"א שצריך לברך על הנר ביו"ט כמו בשבת. וי"א שאין לברך כלל.

ובשו"ע (תקיד, יא) כתב דמברכין על הדלקת נר ביו"ט. ובמשנ"ב (ס"ק מה) כתב שהדלקת נר ביום טוב ג"כ מצוה היא כמו בשבת.

אכן הפמ"ג בראש יוסף (שבת כד, ב ד"ה במש' אין) כתב דהדלקת נר בשבת חובה וביו"ט רק מנהג, והא דכתב השו"ע דמברכין על הדלקת נר יו"ט, י"ל משום דמברכין על מנהג כמו הלל. וכתב לפ"ז דלדעת הרמב"ם הא דאין מדליקין בעטון משום שמא יניחנו ויצא, היינו דוקא בשבת דהדלקת נר חובה אבל ביו"ט שרי דלא הוי רק מנהג^א. ועוד כתב דבשבת נר ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף, וביו"ט דהוה רק מנהג י"ל קידוש היום עדיף שזה מצוה וזה מנהג.

וכתב רבינו זצ"ל (קובץ צהר - אהל חנוך עמ' רנג): לדעת הרמב"ם אין ביו"ט הלכה דמצוה וחובה דהדלקת הנר וברכתה, דרק בשבת דל"ש להדליק בשבת עצמה ומוכרח להדליק מבעוד יום, נאמרה ההלכה דלא יקדים ולא יאחר, וכן בשבת עצמה קבוע מקומה ולא ניתן לטלטול ולשימוש כלל. ובמרדכי המובא ברמ"א (רסג, י) כ' דצריך להניח הנרות במקום שמדליקין, לא להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר ע"ש, ושייך בזה יותר דזה חפצא של מצוה, משא"כ ביו"ט דניתן להדליק אימתי שירצה כשיצטרך לו, ואין מוכרחין לקבוע זמן להדלקה מבעוד יום.

^א ובשפת אמת (שבת כד, א ד"ה ולכאורה) תמה למה הרמב"ם והשו"ע השמיטו דין זה.

וגם ביו"ט עצמו ניתן לטלטול ולשמוש בכל מקום שירצה וּכמבואר באו"ז משמיה דהירושלמי, ואין זה כ"כ חפצא של מצוה, ואין כאן גדר חובה ומצוה לברך על הדלקתה, והדלקת הנר זה כמו עריכת השלחן ושאר הדברים שנעשים לשמחת יו"ט, וכדבאר הרמב"ם (שבת פ"ל) באופן דאין ההדלקה מסוימת למצוה ולברכה, וזה מדין הכללי של כבוד יו"ט.

והרמב"ם (יו"ט ו, טז) כתב דכשם שמצוה לכבד שבת ולענגה כך כל ימים טובים, וכבר בארנו הכיבוד והעינוג בהלכות שבת, עכ"ל. ולפי"ז י"ל לדעת הרמב"ם דכיון דיסוד הדלקת נר הוא משום עונג שבת, הרי זה בכלל דברי הרמב"ם דכתב בהל' העינוג בשבת. אך נראה דכיון דהדלקת הנר נתיחד בפני עצמו הו"ל להרמב"ם לבאר כעין שבאר דין הקידוש וכו'.²

ולדינא הלכה רווחת בשו"ע (רסג, ה) דמברכין ג"כ על נר של יו"ט, וכן מבואר במ"א (רעט, ב) והביאו במ"ב בבה"ל שם, ובמ"א (תקיד, ז) דאמרינן נמי בנר של יו"ט דהוקצה למצותו ע"ש, ונראה דתליא זה בזה דאם זה מצוה במסוים ומברכין עליה, ממילא אמרינן נמי דהוקצה למצותו.

וכן מבואר במ"א (רסג, כג) בשם אגודה, דגם נר יו"ט אין להדליק ולהשימם במקומם אחרי הדלקה אך תחילה ישימם במקומם ואח"כ ידליקם ע"ש, ומסתמא נמי דהיינו למה דנקטינן דמברכין ג"כ על נר של יו"ט וְהיינו דאף דביו"ט הרי מטלטל הנר ממקום למקום, מ"מ צריך דיהא ניכר שזה למצוה לצורך יו"ט ולא דרך תשמישו הרגיל³. ודינא דר"ת דמובא בטור ורמ"א (רסג, ד) בנר דלוק מבעוד יום דצריך לכבות ולהדליק, ה"ה נמי בנר של יו"ט, דצריך לכבות ולחזור ולהדליק לכבוד יו"ט.

² והוסיף רבינו: ולפי"ז א"ש דעת הרמב"ם, דלא נאמר דין מוקצה למצותו בנר של יו"ט, ולכן לא הזכיר הרמב"ם בגוונא דשמן המנטף מן הנר, דיש בזה הוקצה למצותו בשעה שהנר דולק, כיון דבשבת אסור יותר מזה גם לאחר כביתו, משום מוקצה דאיסור, וביו"ט לא שייך זה.

³ ורבינו ציין לעיין בזה בשמירת שבת כהלכתה (פרק מד סעיף י'), וכתב שם: מותר לטלטל את הנרות ביו"ט, שהרי הם עומדים לך, שלא יכשל בעץ ובאבן ולשאר צורכי החג, ולכן מותר לטלטלם לכל מקום שצריך לאורם. ומ"מ גם בנרות יו"ט בעינן שידליקם במקומם, דומיא דשבת, יעו"ש.

ונודע לי כי כן המנהג פשוט בקהילות תימן יצ"ו, דלא לברך על הדלקת נרות ביו"ט, וכידוע דקהילות קדושות דתימן נמשכים בכל עוז אחרי פסקי הרמב"ם. והדברים מכוונים כדעת הרמב"ם, דלא נקבע מצוה מסוימת דהדלקת נרות ביו"ט, וגם כאמור דרבותינו חכמי אשכנז הביאו לברכת הדלקת הנר ביו"ט משמיה דהירושלמי, וכידוע דלא היה או דלא נמשכו בק"ק דגלות תימן אחרי התלמוד הירושלמי, והם הולכים בדרך הורה רב אשי ואיגרת תימן להרמב"ם^ה בתלמודא דידן, דלא נזכר מצות הדלקת נרות דיו"ט, והרמב"ם דדרכו להמשך אחרי הירושלמי, כנראה דלא היה לפניו בירושלמי כדליתא בירושלמי דלפנינו, וגם דין הברכה להדלקת נר דשבת, נראה מקור דברי הרמב"ם מהגאונים ז"ל, עכ"ד. ונע"ע בדרכי שמואל – שבת (עמ' קפז אות כא).

וכן פסק הגאון רבי יחיא צאלח זצ"ל גדול רבני תימן בשו"ת פעולת צדיק (ח"ג סי' רע): ביו"ט כתב הגמ"י והמרדכי בשם הירושלמי לברך על הנר. ואנו לא נשמע מקודם לברך בכל העיר, זולתי קצת מקרוב. והטעם נראה דלא זכר הרמב"ם כי אם נר שבת דוקא, אשר יאמר כי הוא זה דדוקא נר שבת לא של י"ט. ואע"ג דהגמ"י זכרו דהכי אי' בירושלמי, הרמב"ם ס"ל דהירושלמי פליג, כיון דבבבלי לא הוזכר רק נר של שבת כאמרם בגמ' (שבת כג, א) הרגיל בנר שבת וכו', ולא זכרו יו"ט, משמע בדוקא. גם בתכאל"ל לא נזכר יו"ט בכלל ברכות דמצות זולתי נר שבת לבד.

וכאשר תעיין תמצא דהכי הוא, דשאני שבת שצריך להדליק מבע"י דמשחשיבה שבת הוא ואסור ולכך מצוה להדליק משום שלום בית. אבל ביו"ט אין לחוש דהא מותר להדליק כל עת שירצה דלא נאסרה הבערה. ושו"ר בספר ארחות חיים דכתב ביו"ט י"א שצריך לברך, וי"א שא"צ לברך לפי שאין ביה שלום בית שכל

^ה וכן כתב בשו"ת פעולת צדיק (ח"ב סימן קפ, רנא) דהרמב"ם מאריה דאתרין הוא כאשר העיד בס' שלשלת הקבלה דארץ התימן אתריה דהרמב"ם הוא שקבלוהו עליהם, וכ"כ הרדב"ז דמצרים וסביבותיה וארץ התימן והמערב אתריה דהרמב"ם הם ולא מצי שום בעל דין לומר קי"ל כפלוני גאון נגד דברי הרב ז"ל.

^ה כתב הרמב"ם (תחילת איגרת תימן): יושבי ארץ תימן, ביתם פתוחה לרוחה, וכל היום הוגים בתורת משה, הולכים בדרך הורה רב אשי, רודפי הצדק, ומחזיקי הבדק, מעמידים עקרי התורה על תלם, מקבצים נפזרי ה' במלולם, מקימי כל המצות בדקדוקיהן במקלותם, אין פרץ ואין יוצאת ואין צווחה ברחובותם.

זמן שירצה מדליק. הרי זה מסכים למנהגינו. מה גם דקבע סברתם באחרונה, וזו היא שיטת קדמונינו שלא לברך, ואין לשנות וליכנס בספק ברכות לבטלה, ע"כ.

וכתב בזה הרה"ג ר' חגי ישורון שליט"א, דרבינו זצ"ל השתמט מלהדליק נרות ביו"ט מכיון שלא רצה לברך, וביאר טעמו דכיוון שיש אור חשמל מסתמא אין בזה תוספת אורה, ואמר שאמנם יש בזה חשיבות וכבוד ולכן מותר להדליק זאת ביו"ט¹. והוסיף דברמב"ם משמע שכלל לא מברכים על הנרות ביו"ט².

יו"ט שחל במוצ"ש

עוד חידש רבינו זצ"ל דבמוצ"ש שחל בליל יו"ט, אין לברך מטעם אחר, שאין בזה תוספת אורה מחמת אור החשמל, ע"כ.

והגרש"ז אויערבאך זצ"ל (שש"כ פמ"ג הע' קעא) נתקשה ביו"ט שחל בע"ש או במוצ"ש והחשמל כבר נדלק ע"י השעון, איך אפשר לברך על ההדלקה בשמן שלא יוסיף כלום. וכתב דגם בנר שבת משמן שבזמננו לא נהוג כלל להדליקם לכבוד או להרבות באור על ידם וליהנות מריבוי האור, ואולי בגלל שחז"ל קבעו את השמן להידור במצוה וגם ידוע וניכר שזה לכבוד שבת ה"ז חשיב כהנאה וגם שמחה. וגם נראה דכיון שכל הנשים הנשואות מקפידות מאד על מצוה זו לכן אפשר שגם נעשה כמנהג חשוב להוסיף נרות כאלה לשם מצוה ולברך על זה, ולפי"ז כתב ה"ה ביו"ט שחל בע"ש או במוצ"ש, ונשאר בצ"ע.

¹ ובאגרות משה (או"ח ח"ה סימן כ, ל) כתב שבזמננו שדולקים בבית נרות החשמל, מדליקות נרות ביום טוב שחל בערב שבת ומברכות, ולכאורה תמוה דבשביל להוסיף אורה אינו כלום. ומוכרחין לומר דבשביל כבוד השבת נמי הוא צורך גדול דהאדם לעשות.

² וסיפר רבינו זצ"ל שכאשר נתחדש לו שכך היא דעת הרמב"ם, עלה בדעתו לברר מה מנהגם של יהודי תימן, ובאותו רגע נזדמן לו תימני אחד שבאמת אמר לו שבת ימין לא נהגו לברך על הנר יו"ט. ונתרגש מאוד ממעשה זה.